

**STRUCTURA LOGICO-SEMANTICĂ A VERBULUI
ȘI ASPECTUL VERBAL DIN PUNCTUL DE VEDERE AL
LEXICOGRAFIEI SLOVACO-ROMANICE**

Ján Taraba
Jana Páleniková
Marilena Țiprișan Popescu
Bratislava, București

1. Lucrarea de față reprezintă o contribuție la studiul comparativ al valorii aspectuale a verbelor prefixate slovace și al echivalării lor în limbile romanice (în franceză și în română). Se știe că, în tradiția lingvistică a limbilor romanice, perceperea aspectului verbal este diferită de cea din lingvistica slavă. Într-o anumită măsură, aceasta se datorează și faptului că limbile romanice ca limbi analitice nu dispun de aceleași modalități de formare a aspectului perfectiv și imperfectiv ca slovacă sau alte limbi slave.

În gramaticile slovace ale anilor '60, nu se făcea distincție între **aspectul verbal** și **modul acțiunii verbale** (mai departe MAV) (vezi Pauliny - Ružička - Štolc, 1964). La baza aspectului verbal se considera a fi caracterul finit și non-finit al acțiunii verbale, modul de formare a viitorului fiind criteriu de probare a aspectului verbal¹. Astfel, verbele imperfective formează viitorul cu ajutorul formelor compuse (*ex. budem pracovať* - *voi lucra*), excepție făcând doar unele verbe de mișcare, caz în care viitorul se formează cu ajutorul prefixului *po-* (*pôjdem* - *voi merge*, *pobežím* - *voi alerga*). Dimpotrivă, verbele perfective formează viitorul cu ajutorul formelor simple de prezent. Un alt criteriu al aspectului verbal se consideră a fi joncțiunea verbului cu alte verbe care exprimă diferite faze ale acțiunii. Și tot verbele imperfective sunt cele care au această posibilitate. MAV nu se amintește, în această gramatică, drept categorie independentă. Se menționează doar că verbele prefixate exprimă, în afara aspectului verbal, și "o acțiune determinată într-un anumit fel". Această determinare se referă la:

- a) direcția și locul acțiunii (*priniest'* - *a aduce*, *odniest'* - *a duce*),
- b) începutul și sfârșitul acțiunii (*roztočit'* - *a porni*, *dopísat'* - *a termina de scris*),

LINGVISTICĂ

c) intensitatea acțiunii (*narobit' sa - a se epuiza muncind, usmiat' sa - a zâmbi*). Mai mult, autorii Gramaticii slovace susțin că verbele pot exprima o acțiune irepetabilă (semefectivă) sau iterativă (multiplicativă sau frecventativă) și că fiecare din ele poate fi perfectiv sau imperfectiv. În cele din urmă, iau în considerare existența unui grup de verbe iterative (*volávat' - a chema mereu, a telefona mereu, prosievat' - a se tot ruga*). De aici, se poate deduce faptul că autorii au remarcat anumite nuanțe semantice, mai ales în ceea ce privește verbele prefixate, nuanțe ce nu sunt deloc de neglijat.

1. 1. Alta este concepția autorilor Morfologiei limbii slovace (1966). Aceștia disting între aspectul verbal, categorie lexico-gramaticală, și MAV, (în germană - Aktionsart), categorie strict lexicală. Aspectul verbal arată că acțiunea exprimată de verb se percepe ca fiind în plină desfășurare, adică în progres (în franceză se folosește termenul "cursif"), nelimitată (în franceză- "illimité"), deschisă (în franceză "non conclusif")- și atunci este vorba de **aspectul imperfectiv**- sau ca un fapt global perceput ca fiind unitar (în franceză "conclusif"), închis și atunci vorbim de **aspectul perfectiv**. Aspectul perfectiv nu se poate identifica cu durata minimală a acțiunii, deci, cu caracterul momentan al acțiunii (în franceză "momentanéité") (ex. *vrhnút' - a arunca, pichnút' - a înțepa, zachviet' sa - a-l trece un frison*) care, împreună cu caracterul rezultativ, final, incoativ, perfectiv, reprezintă diferite aspecte ale desfășurării evolutive a acțiunii ².

1. 2. Pe baza acestor exemple, se vede clar că, din punct de vedere gramatical și lexicografic, este necesar, atunci când se compar limbile romanice cu cele slave, să se delimiteze clar aceste trei noțiuni: a) **acțiune** (stări, procese, activități), b) **modul acțiunii** verbale (etapizarea), c) **aspectul verbal** (acțiune percepută ca fiind în desfășurare vs. acțiune percepută global ca fiind unitară).

2. Suntem de acord cu opinia conform căreia MAV reprezintă o arie mai extinsă decât aspectul verbal³. Ca și în slovacă, în limbile romanice, modificarea sensului verbului, condiționată de prefixare, influențează unele categorii morfologice cum ar fi: diateza și timpul. Având în vedere dualismul profund asimetric în planul conținutului și al expresiei în ceea ce privește aspectul verbal și modul acțiunii verbale (mai ales în limbile romanice), ne considerăm îndreptățiți să operăm, în gramatica contrastivă slavo-romană de orientare semantică, cu noțiunea de **aspectualitate**, categorie functional-semantică (cf. vezi 3). Drept dovadă, în limbile romanice, categoria numită, de obicei, aspect verbal se fondează pe sinergia:

- a) timpurilor verbale,
- b) sufixelor,
- c) sensului lexical al verbului însuși,

- d) verbelor semiauxiliare,
 e) adverbelor circumstanțiale⁴.

În confruntarea MAV din slovacă, realizate prin prefixare, cu echivalentele lor din franceză și română, pornim de la ideea că aceleași fragmente ale realității extralingvistice se decupează, în limbi diferite, în mod diferit. Luând în considerare faptul că, în limbile analitice, cuvântul a devenit, de-a lungul istoriei, mai dependent de întreg (context) decât în limbile sintetice, nu este suficient să analizăm valoarea aspectuală a verbelor prefixate slovace și a echivalentelor lor din limbile romanice în forme gramaticale luate izolat, ci numai în cadrul unui context minimal. De aceea, de cele mai multe ori, prezentăm verbele împreună cu agens-ul, paciens-ul și cu adverbele cărora le corespund simbolurile *x*, *y*, *z*.⁵ Mai trebuie să atragem atenția asupra faptului că aceste simboluri sunt purtătoare ale respectivelor funcții sintactice doar în cadrul expresiilor slovace. Din cele trei categorii funcțional-semantice (LOC, MOD, TIMP), am ales, ca obiect al analizei noastre, MAV ce țin de categoria LOC. Pentru verbele prefixate din această categorie, se vor folosi modele parasintetice de derivare. De problema parasintezei în limba franceză s-a ocupat, în anii '70, Bernard Pottier (1962). Aparatul noțional propus de el poate fi folosit și la descrierea categoriei lexico-gramaticale a modului acțiunii verbale.

3. Componentele relevante în această schemă sunt: **A** - verb, substanță verbală, - complement direct al verbului, **a** - verb substituit de sufixul verbal *-er* sau *-iser*, **B** - complement circumstanțial de loc sau complement indirect, **b** - complement circumstanțial de loc sau complement indirect transformat în morfem, **R** - prepoziție substituită de un prefix sau un prefix-temă. Aceste prescurtări sunt valabile pentru toate tipurile de parasinteză.

3. 1. Modurile acțiunii verbale din punctul de vedere al localizării. Majoritatea verbelor pot fi grupate în patru grupe distincte în funcție de categoriile sintactice ale prefixelor, la care am adăugat o a cincea grupă, tipul adverbial de parasinteză:

a) verbe cu prefix-particulă: $A (\alpha=0) R + B \rightarrow R + B + A \rightarrow R (B) A$. Ex: *a decurge - découler = de (la montagne) couler*, unde: **R** = element de legătură/prepoziție "de", **B** = termen situant/complement circumstanțial "la montagne", **A** = termen situat/predicat "couler". Prepoziția *de-* este convertită în prefixul lexical *dé-*, complementul circumstanțial de loc „de la montagne” este modificat în morfem 0, verbul – rădăcină lexicală *couler* rămâne neschimbat.

b) verbe cu prefix în parasinteză internă: $A + \alpha + R + B \rightarrow R + B + A + \alpha \rightarrow R (B) /A \rightarrow a, B \rightarrow b/\alpha$. Ex: *a denișa - dénicher = de (la niche) ôter \rightarrow -er*,

LINGVISTICĂ

la niche → *niche-/+* $\alpha = qch$. Similar: *ôter la plante du pot = dépoter*. Prepoziția *de* este convertită în prefixul lexical *dé-*, complementul circumstanțial de loc *du pot* este modificat în morfem-bază lexicală, complementul direct al verbului *la plante* este neexprimat, dar potențial prezent, verbul *ôter* este convertit în sufixul verbal *-er*.

c) verbe cu prefix-temă: $A + R + B \rightarrow R + B + A \rightarrow R (B \rightarrow \alpha), (A \rightarrow a)$. Ex: *a devansa - devancer = devant qn* → α , *marcher* → *-er*. Prepoziția *devant* este convertită în morfem-bază lexicală, complementul indirect *devant qn* este neexprimat, doar potențial prezent cu funcția de complement direct al verbului derivat *devancer*, verbul *aller* este convertit în morfemul verbal *-er*.

d) verbe cu prefix în parasinteză externă: $A + R + B + \alpha \rightarrow R + B + \alpha \rightarrow R (B \rightarrow b, A \rightarrow a)$ sau $R (\alpha \rightarrow b, A \rightarrow a)$. Ex: *a deratiza - dératiser = de (rat* → *rat-, ôter* → *-er)*. Prepoziția *de* este convertită în prefixul lexical *dé-*, complementul circumstanțial de loc *du pot* devine morfem 0, complementul direct *les rats* este convertit în morfem-bază lexicală, verbul *ôter* este convertit în sufixul verbal *-iser*.

e) Tipul adverbial de parasinteză: $A + R + B + \text{adverb} \leftrightarrow R (\text{adverb} \rightarrow b) + (A \rightarrow a + R + B)$

4. În acest articol, vom analiza, pas cu pas, posibilitățile de interpretare a sensului lexico-gramatical al verbelor prefixate slovace în cadrul categoriei funcțional-semantice a localizării pe baza structurii lor argumentative, adică a configurației argumentelor, și apoi vom cerceta izomorfia dintre lexemele slovace de bază și echivalentele lor din franceză și română la nivelul structurii de profunzime și al structurii superficiale.⁶

4.1. Modul intravert (mai departe MAV). - Modul intravert al acțiunii verbale exprimă orientarea acțiunii spre ceva. În slovacă, îl exprimă verbele de tipul: **vbehnúť, vliezt', vlepít', vchákovat'**. Pe lângă structurile analitice/discrete cu trei argumente (x,y,z), în limba slovacă există un număr mare de modele parasintetice (condensate) cu un actant amalgamat (complement circumstanțial y) $y^{z1/z2/z3}$. În franceză, acest MAV se caracterizează prin:

4.1.1. joncțiunea verbului și a gerunziului (Slovacă ↔ Franceză ↔ Română)
Vprfx ↔ Vop + Gerunziul +(Loc) ↔ Vop + prep + N/Adv

dobehnúť + x → $(y=x) + z_3/(0)^z \leftrightarrow \text{arriver/venir en courant} \leftrightarrow \text{a ajunge/a sosi în fugă}$

dohopkat' + (0)^z ↔ $\text{arriver/venir en sautillant} \leftrightarrow \text{a ajunge/a veni țopăind}$

naletiet' + x → $(y=x) + y^{z3} \leftrightarrow \text{se heurter [contre N]}^{y^{z3}} \text{ en volant} \leftrightarrow \text{a se lovi [de ceva]}^{y^{z3}} \text{ în zbor}$

prehrýzt' sa + x \rightarrow (y=x)^{z2} + z₃ \leftrightarrow faire un trou [dans qch]^{y22} en rongéant [pour pénétrer/arriver à N]^{z3} \leftrightarrow a face o gaură prin roadere [pentru a pătrunde/ajunge la N]^{z3}, cf. 4.18. MAV pervert
 prevalit' + x₁ \rightarrow (y=x₂)^(z2) + z₃ \leftrightarrow faire entrer qch^{y=x2} [dansN]^{z3} en roulant \leftrightarrow a deplasa [în N]^{z3} prin rostogolire
 pribehnút' + x \rightarrow (y=x) + (z₁) + (z₂) + z₃ \leftrightarrow arriver/venir en courant \leftrightarrow a ajunge/a veni în fugă
 prihopkat' + x \rightarrow (y=x) + (z₁) + (z₃) + z₃ \leftrightarrow arriver/venir en sautillant \leftrightarrow a ajunge/a veni Țopăind
 vbehnút' + x \rightarrow (y=x) + (z₁) + (z₃) + z₃ \leftrightarrow entrer en courant dans [la maison]^{z3} \leftrightarrow a intra în fugă în [casă]^{z3}
 vliezt' + x \rightarrow (y=x) + (z₁) + (z₃) + z₃ \leftrightarrow entrer en rampant dans [un trou]^{z3} \leftrightarrow a intra târâș într-o [gaură]^{z3}
 vniest' + y + z₃ \leftrightarrow porter qch à l' intérieur de qc \leftrightarrow a duce înăuntru a ceva
 vybehnút'² + [(z₁)] + z₃ \leftrightarrow descendre [dans la rue]^{z3} en courant \leftrightarrow a coborî [scărilor] în fugă, cf. 4.4. cf. 4.1. vybehnút'¹
 vyniest' + y + [(z₂, z₃)] \leftrightarrow porter [un enfant]^y [dans N]^{z3} [en montant [l'escalier]^{z2} \leftrightarrow a ține [un copil]^y [în N]^{z3} [urcând [scărilor]^{z2}

4.1.2. însuși sensul verbului

V prfx \leftrightarrow Vop \leftrightarrow Vop

docestovat' x \rightarrow (y=x) + z₃ \leftrightarrow arriver à [Paris]^{z3} \leftrightarrow a ajunge la [Paris]^{z3}
 doniest' + y + [(z₃)] \leftrightarrow apporter [une nouvelle]^y \leftrightarrow a aduce [o veste]^y, livrer [une marchandise]^y \leftrightarrow a livra [marfa]^y
 odcestovat' + (z₁) + z₃ \leftrightarrow partir pour [l' étranger]^{z3} \leftrightarrow a pleca în [străinătate]^{z3}
 pod-opriet' si² + y + z₃ \leftrightarrow appuyer [son front] contre [ses mains]^{z3} \leftrightarrow a-și ține [fruntea] în [mâini]^{z3}
 predierat'/predrat' sa² + x_{hum} \rightarrow (y=x) + [z₁, z₂] + z₃ \leftrightarrow se frayer un passage [deN]^{z1} [par des buissons]^{z2} [à/versN]^{z3} \leftrightarrow a-și croi drum [din N]^{z1} [prin tușișuri]^{z2} [spre/către]^{z3}
 preliezt'² + x_{hum} \rightarrow (y=x) + [z₁, z₂] + z₃ \leftrightarrow venir² [deN]^{z1} [àN]^{z3} en escaladant [un mur]^{z2} \leftrightarrow a veni [din N]^{z1} [la N]^{z3} escaladând [un zid]^{z2}; passer [à travers les buissons]^{z2} pour [quitter l'endroitX]^{z1} et [entrer dans la maison deN]^{z3} \leftrightarrow a trece [prin tușișuri]^{z2} pentru [a părăsi locul X]^{z1} și [a intra în casa din N]^{z3}; arriver/aller [à/dans] en traversant [un pont]^{z2} \leftrightarrow a sosi/a merge [la/în] traversând [un pod]^{z2}, cf. 4.4. preliezat'¹
 prejst'² + (0)^y + (z₁) + z₃ \leftrightarrow passer [de l' autre côté]^{z3} \leftrightarrow a trece [de partea cealaltă]^{z3}
 pribehnút' + [(z₃)] \leftrightarrow accourir à [la gare]^{z3} \leftrightarrow a veni în fugă la [gară]^{z3}

LINGVISTICĂ

rozbehnút' sa + x→(y=x) + z₃ ↔ se disperser dans [le monde]^{F³} ↔ a se dispersa în [lume]^{F³}

rozšířit' sa + x_{anim/concr}→(y=x) + [(z₁ + (z₂))] + z₃ ↔ x_{anim/concr} se propager de [un centre]^{F¹} [par N] dans [la zone z]^{F³} ↔ x_{anim/concr} a se propaga din [centru]^{F¹} [prin N]^{F¹} în [zona z]^{F³}

vliezt'¹ + (z₁) + [z₂] + z₃ ↔ pénétrer/s'introduire dans [la salle]^{F³} par [la fenêtre]^{F²} ↔ a pătrunde [...]^{F¹} în [sală]^{F³} pe [fereastră]^{F²}; entrer [dans le bain]^{F³} ↔ a intra în [apă]^{F³}

vyhodit'¹ + y + z₃ ↔ jeter/lancer [le ballon]^y en [l'air]^{F³} ↔ a arunca [mingea]^y în [sus]^{F³}, cf. vyhodit'² în 4.2.

zaliezt' + x_{anim}→(y=x) + (z₁) + (0)^{z₂} + z₃ ↔ (x_{Anim}) se glisser [derrièreN]^{F³} ↔ (x_{anim}) a se strecura [în spatele N]^{F³}

zapadnúť + x_{concr} + (0)^{z₁} + (0)^{z₂} + z₃ ↔ (x_{concr}) tomber [derrièreN]^{F³} ↔ x_{concr} + a cădea [în spatele]^{F³}

zhrnúť + y + (z₁) + (0)^{z₂} + z₃ ↔ mettre [le blé]^y [en tas]^{z₃} ↔ a strânge [grâul]^y [grămadă]^{z₃}.

În ultimul caz, este vorba de un argument sincretic, pe care-l putem caracteriza drept complement constitutiv de localizare cu o componentă implicită z₃. În raport cu acest argument implicit sau subînțeles apare complementul-formă « tas » (acesta nu are statutul unei entități "preexistente").

4. 2. Modul devert – Exprimă mișcarea sau direcția de la graniță sau din apropierea obiectului de referință, considerat punct de pornire, spre o anumită poziție. În acest context, nu este important dacă primul contact s-a realizat pe verticală sau orizontală. Trăsătura sa esențială constă în faptul că punctul de plecare, ca și cel de sosire, z₁, z₃, pot figura în structura semantică a verbului ca o componentă implicită.

a) Vprfx ↔ Vop + prepN ↔ Vop + prepN

b) Vprfx ↔ Vop + AdvTMP + AdvLOC ↔ Vop + AdvTMP + AdvLOC

c) Vprfx ↔ verbe cu prefixele: re-, é-, dé- (des), em- ↔ re-, e-, de- (des-/dez-), îm-(cf. de exemplu, *odlepít' = a dezlipi*)

odbehnút' + x_{hum}→(y=x)^{z₁ + (z₃)} ↔ x_{hum} quitter momentanément [son lieu de travail]^{F¹} ↔ a abandona momentan [locul de muncă]^{F¹}

odbiehat' + x_{hum}→(y=x)^{z₁ + (z₃)} ↔ quitter souvent [son lieu de travail] ↔ a abandona adesea [locul de muncă]^{F¹}

odcúvat'¹ + x→(y=x) + z₁ //odcúvat'²: cúv-at'/-nut' [s autom] + x→(y=x)^{wy} ↔ x

- reculer*¹, *x faire marche arrière* // *x₁ faire reculer*² [*sa voiture*]^{y=x²} ↔ *x a da înapoi*¹, *x a trage înapoi* // *x₁ a-și trage în spate*² [*mașina*]^{y=x²}
- odbrúsit' + y + [(z₁)] ↔ *enlever qc en dégrossissant* ↔ *a înlătura ceva prin șlefuire*
- odfúknut' + y + [(z₁)] ↔ *enlever/chasser qc. en soufflant* ↔ *a înlătura ceva suflând*
- odíst' + x_{hum/concr} → (y=x) + [(z₁, z₂)] + z₃ ↔ *partir/ prendre le départ* [*pour N*]^{z³} ↔ *a pleca/a porni* [*spre N*]^{z³}
- odlepít' + y + z₁ ↔ *décoller* [*un timbre poste*]^y [*d'une enveloppe*]^{z¹} ↔ *a dezlipi* [*un timbru poștal*]^y [*de pe un plic*]^{z¹}
- odpratat' + y^{z¹} ↔ *desservir* [*la table*]^{y^{z¹}} ↔ *a strânger* [*masa*]^{y^{z¹}}
- odtrhnút' + y + [(z₁)] ↔ *arracher* [*les boutons*]^y ↔ *a smulge* [*nasturii*]^y
- uskočit' + x → (y=x) + [(z₁)] + (0)^{z²} + z₃ ↔ *faire un écart/un bond* [*devant N*]^{z¹} + [*en arrière*]^{z³} ↔ *a face un salt* [*înaintea N*]^{z¹} [*înapoi*]^{z³}
- vybehnút'² + x_{anim} + z₁ ↔ *a sortir en courant de* [*une chambre*]^{z¹} ↔ *a ieși în fugă din* [*cameră*]^{z¹}, cf. 4.1.1. vybehnút'¹
- vybrat' + y + [(z₁)] ↔ *enlever* [*les arrêtes*]^y [*d'un poisson*]^{z¹} ↔ *a scoate* [*oasele*]^y [*dintr-* [*un pește*]^{z¹}], *sortir* [*des livres*]^y [*de* [*une armoire*]^{z¹}] ↔ *a scoate* [*carti*]^y [*dintr-* [*un dulap*]^{z¹}]
- vyhodít'² + y + z¹ + [(z₂), (z₃)] ↔ *jeter* [*un papier*]^y [*de sa chambre*]^{z¹} [*par* [*la fenêtre*]^{z²} [*dans N*]^{z³}] ↔ *a arunca* [*o hârtie*]^y [*din camera sa*]^{z¹} [*pe* [*fereastră*]^{z²} [*în N*]], cf. vyhodít'¹ 4.1.2.
- vytiahnut'/povyťahnut' + y + [(z₁)] ↔ *remonter* [*la mèche*] [*d'une lampe*]^{z¹} ↔ *a ridica* [*fitilul*] [*unei lămpi*]^{z¹}; *tirer* [*les mains*]^y [*des poches*]^{z¹} ↔ *a-și scoate* [*mâinile*]^y [*din buzunar*]^{z¹}
- vytríast'¹ + y + (0)^{z²} + [(z₁, z₃)] ↔ *secouer* [*des miettes*]^y [*de* [*sa poche*]^{z¹}] [*dans + N*]^{z³} ↔ *a-și scutura* [*buzunarul*]^{z¹} [*de* [*firimături*]^y [*în + N*]^{z³}]
- zaklonít' sa + x_{hum} → (y=x)^{(0) z¹} + [(z₃)] ↔ *se pencher*^{x → (y=x) + (0) z¹} [*en arrière*]^{z³}/
ramener [*la tête*]^y [*en arrière*] ↔ *a se inclina*^{x → (y=x) + (0) z¹} [*în spate*]^{z³}/*a-și da* [*capul*]^y [*pe spate*]

4.2.1. MAV devert-convergent – În limbile comparate, acest MAV se exprimă, cel mai adesea, printr-un verb cu sens deplin, însoțit de unul sau două componente circumstanțiale de loc (direcția, țelul sunt, de obicei, implicite). Spre distincție de MAV devert-invert, argumentul z₃ nu reprezintă interiorul obiectului, ci orientarea către acesta.

Vprfx ↔ Vop + loc. prep./prepN ↔ Vop + loc.prep/prepN

LINGVISTICĂ

zbiehat' sa + $x_{concr + pl} + z_{2/3} \leftrightarrow x_{concr}$ *converger en [un point]^{z2/z3}* $\leftrightarrow x_{concr}$ *a converge*
într-[un punct]^{z2/z3}

4.2.2. MAV devert-intravert este o variantă a MAV intravert, unde se pune accentul pe punctul de plecare (z_1), dar și pe țelul (z_3) care ghidează mișcarea.

Se exprimă prin joncțiunea verbului de bază și a locuțiunii prepoziționale, resp., a prepoziției:

Vprfx \leftrightarrow **Vop + loc. prep./prepN** \leftrightarrow **Vop + loc.prep./prepN**

doputovat' + $x_{anim} \rightarrow (y=x) + (0)^y + z_1 + (0)^{z2} + (z_3) \leftrightarrow arriver$ [*de+ N*]^{F1} *au bout de [son voyage]^{F3}* $\leftrightarrow a$ *ajunge* [*din + N*]^{F1} *la capătul [călătoriei]^y*

dotlačit' + $y + (z_1) + (0)^{z2} + z_3 \leftrightarrow pousser$ [*une table*]^y *jusqu'à [la fenêtre]^{F3}* $\leftrightarrow a$ *împinge* [*o masă*]^y *până la [fereastră]^{F3}*

vytriasť² + $y^{z1} + (0)^{z2} + [z_3] \leftrightarrow vider$ [*ses poches*]^{yz1} *en les secouant/secouer* [*ses poches*]^{yz1} $\leftrightarrow a$ -și *goli* [*buzunarele*]^{yz1} *scuturându-le/scuturându-și* [*buzunarele*]^{yz1}, cf. 4.2. vytriasť¹

zniest' + $y + z_1 + [z_2] + z_3 \leftrightarrow descendre$ [*un blessé*]^y *de[cinquième étage]^{F1} au rez de chaussée]^{F3}* $\leftrightarrow a$ *cobori* [*un ranit*]^y *de la [etajul V]^{F1} la [parter]^{F3}*

zosadit' + $y + z_1 + (0)^{z2} + (z_3) \leftrightarrow descendre$ [*un garçon*]^{F1} [*d'un cheval*]^{F1} $\leftrightarrow a$ *coborî* [*un băiat*]^{F1} [*de pe cal*]^{F1}

zoskočit' + $x_{anim} \rightarrow (y=x) + (0)^{z2} + [z_1, z_3] \leftrightarrow sauter$ *de[un train en marche]^{F1}[dans + N]^{F3}* $\leftrightarrow a$ *sări dintr-[un tren în mișcare]^{F1} [în + N]^{F3}*

4.3. MAV transvert. - MAV transvert exprimă orientarea acțiunii dintr-o parte a ceva în cealaltă parte. Acest MAV, caracterizat, în slovacă, de prefixul **pre-**, se exprimă, în franceză, prin: a) verbe prefixate cu prefixele **trans-**, **re-**, **dé** ; b) o construcție cu un Vop (se frayer, faire), c) un verb cu sens deplin (care exprimă o mișcare, o acțiune) având sema "contact dinamic cu interiorul spațiului". Din punct de vedere sintactic, este vorba de verbe tranzitive sau intransitive. În perceperea globală a obiectului, argumentul y apare sincretic sub forma lui y^{z2} sau $y^{+(z1)+(z3)}$ (argument amalgamat):

podíst' + $x \rightarrow (y=x) + y^{z2} + (0)^{z1} + (0)^{z3} \leftrightarrow passer$ *sous [le pont]^{F2}* $\leftrightarrow a$ *trece pe sub [pod]*

podletiet' + $x_{hum/concr} \rightarrow (y=x) + y^{z2} + (0)^{z1} + (0)^{z3} \leftrightarrow passer$ *sous [le pont]^{F2} en volant* $\leftrightarrow a$ *trece cu avionul pe sub [pod]^{F2}*

prebehnút'¹ + $x_{hum} \rightarrow (y=x) + y^{z2} + (z_1, z_3) \leftrightarrow passer/traverser$ [*une place*]^{yz2} *en courant* $\leftrightarrow a$ *trece/a traversa*[*o piață*]^{yz2} *în fugă*, cf. 4.17

predierat'¹/predrat' sa¹ + $x + (0)^{z1} + y^{z2} + z_3 \leftrightarrow fendre$ [*la foule*]^{yz2} $\leftrightarrow a$ -și *face*

drum prin [*mulțime*]^{y^{z2}}; cf. 4.1.2. *predierat'* sa²
1 + (z₁) + y^{z2} + (z₃) ↔ *traverser* [*un pont*]^{y^{z2}} ↔ *a traversa* [*un pod*]^{y^{z2}}
preletiet^{1,2} + x_{hum/concr} → (y=x) + [z₁, z₂, z₃]¹//preletiet² [*mesto/zemeguľu*]: x_{hum/}
concr + y^{z2} + (z₁) + (z₃) ↔ *voler¹ d' [N] à [N]* [*z₁, z₂, z₃*] ↔ *a trece în zbor¹ din*
[*N*] în [*N*]^[z₁, z₂, z₃]// *survoler² [une ville]*^{y^{z2} + (z₁+z₃)} ↔ *a survola² [un oraș]*^{y^{z2} +}
(z₁+z₃)

preliez -t'/-at¹ + x + (0)^{z1} + y^{z2} + (z₁) + (z₃) ↔ *escalader* [*un mur*]^{y^{z2}}// *traverser*
[*un pont*]^{y^{z2}} ↔ *a escalada* [*un zid*]^{y^{z2}}// *a traversa* [*un pod*]^{y^{z2}}, cf. 4.1.2.
preliezat²
preliat^{1,2} + x + y + [z₁ + z₃]¹ // preliat²: *stočit'* sud vína + x + y^{z1+(z3)2} ↔
transvaser¹ [un liquide]^y [dans une bouteille]^{z3} ↔ *a turna¹ [un lichid]^y*
[*într-o sticlă*]^{z3} // *tirer² [un tonneau]*^{y^{z1} + (z3)} ↔ *a trage² [butoi]*^{y^{z1} + (z3)}
preložit' + y + [z₁, z₃] ↔ *transborder* [*des marchandises*]^{y + [z₁, z₃]} ↔ *a*
transborda [*marfuri*]^{y + [z₁, z₃]}. În limba slovacă, acest verb poate fi folosit și
împreună cu un obiect locativ global, de pildă: *preložít' nákladne auto* (x +
y^{z1 + (z3)} ↔ *a muta un tir* (x + y^{z1 + (z3)}). Aceeași structură o au și sinonimele:
déplacer [*un objet*] ↔ *a deplasa* [*un obiect*]; *reporter* [*un arrêt d'autobus*]
↔ *a muta* [*o stație de autobuz*]

preplávat^{1,2} + x_{hum/concr} → (y=x) + [z₁, z₂, z₃]¹//preplávat² [*rieku*] + x + y^{z2 + (z1) + (z3)}
↔ *arriver¹ à la nage* [*de N*]^{z1} [*par N*]^{z2} [*à/dans N*]^{z3} ↔ *a ajunge¹ înot* [*din*
N]^{z1} [*prin N*]^{z2} [*la/în N*]^{z3} ↔ *traverser² [une rivière]*^{y^{z2}} *à la nage* ↔ *a*
traversa² [un râu]^{y^{z2}} *înnot*

preskočit^{1,2} x_{hum/concr} → (y=x)^{z2} + [z₁, z₂, z₃]¹//[z₁, z₂, z₃]² ↔ x_{hum} *sauter¹ de* [*la*
barque]^{z1} *sur* [*la rive*]^{z3} ↔ x_{hum} *a sări¹ din* [*barcă*]^{z1} *pe* [*țărâm*]^{z3} // x_{hum}
sursauter¹ [un mur]^{y^{z2}} ↔ *a escalada¹ [un zid]*^{y^{z2}}

previest' + x₁ → (y=x₂) + [z₁, z₂, z₃]/z₂ + (z₁, z₃) + ↔ *faire passer* [*la frontière*]^{z2}
[*à N*]^{y=x2} ↔ *a ajuta* [*pe cineva*]^{y=x2} *să treacă* [*granița*]^{z2}

Același cuvânt cu o structură sintactică asemănătoare poate dobândi un sens
idiomatic în cadrul MAV modal: *previest' + y* ↔ *faire passer* [*un solide*]^y [*à l'état*
liquide]^{z3} ↔ *a face* *ă treacă* [*un obiect aflat în stare solidă*]^y [*în stare lichidă*]^{z3}

4.3.1. O variantă specială o constituie MAV devert-transvert sau intravert
transvert MAV, unde localizarea de bază sau localizarea-țintă z₁ și z₃ este explicit
exprimată, iar argumentul z₂ sau aspectul său sincretic y^{z2} reprezintă componenta
implicită. În timp ce, la nivelul structurii de suprafață, se verifică și de această dată
caracterul analitic al limbilor romanice (se folosește un verb cu sens deplin împreună
cu un gerunziu sau cu o poziție secundară, se folosesc operatori împreună cu un

LINGVISTICĂ

adverb sau cu un substantiv), structurii de adâncime îi corespunde configurația asimetrică a argumentelor: $x \rightarrow (x=y) + z_1 + z_3 + (z_2) = x \rightarrow (x=y) + y^{z_2} + z_3 + (z_3)$:

prebehnút² ↔ *arriver/pénétrer[dansN]^{z3} en courant* ↔ *a ajunge/a pătrunde[în N]^{z3} în fugă*, cf. 4.3.

preletiet'²: *preletiet' do Európy* ↔ *x est rentré [en Europe]^{z3} après avoir survolé [l'Océan atlantique]^{y2}* ↔ *x a venit [în Europa]^{z3} după ce a survolat [Oceanul Atlantic]^{y2}; [venir chez N]^{z3} en survolant [une ville]^{(z2)/après avoir pris un vol de N pour N}* ↔ *[a veni la N]^{z3} survolând [un oraș]^{(z2)/după ce luase un avion din N spre N}*

preliezt² ↔ *passer [par les buissons]^{y2} pour [quitter l'endroitX]^{z1} et [entrer dans la maison deN]^{z3}* ↔ *a trece [prin tușișuri]^{y2} pentru [a părăsi locul X]^{z1} și [a intra în casa lui N]^{z3}*

prevalit' sa² ↔ *x_{concr} passer par-dessus [la digue]^{z2} [pour ravager ensuite la ville]^{z3}* ↔ *x_{concr} a trece pe deasupra [digului]^{z2} [pentru a distruge, apoi, orașul]^{z3}*

vybehnút³ ↔ *passer [la porte]^{y2} en courant* ↔ *a trage [ușa]^{y2} în fugă*, cf. 4.1. vybehnút², 4.4. vybehnút³

Un atu al verbului prefixat slovac îl reprezintă capacitatea de a exprima direcția fără ca argumentul z_2 sau y^{z_2} să fie redate explicit. Verbele cu indexul 3 (*preletiet'*, *prevalit' sa*) sunt omonime cu un complement de loc cu dublă valență.

Prevalit' sa² a apărut prin schimbarea verbului intransitiv într-un verb indirect tranzitiv: face parte din subgrupa sinonimă de verbe ce exprimă schimbarea situației actuale (*ravager*, *toucher*, it. *colpire*).

4. 4. MAV extravert. - MAV extravert exprimă orientarea acțiunii în afară. Din această grupă fac parte verbele cu prefixul **vy-**: **vybehnút'**, **vybrat'**, **vyfúkat'**, **vyhrabat'** s.a. În franceză, MAV extravert se exprimă prin:

4.4.1. morfema prefixală: **de-**, **re-**, **ex-**, **en-** (și prin forma reflexivă **se**) sau prin verbul de bază conținând sema îndepărtării:

vybehnút¹ + z_1 + [(z_2, z_3)] ↔ *sortir en courant de [une chambre]^{z1}* ↔ *a ieși în fugă dintr-o [cameră]^{z1}*, cf. 4.1.1., 4.3.1.

vybrat^{1,2} + y + z_1 + (z_2, z_3) // y^{z_1} ↔ *sortir¹ [un livre]^y [deN]^{z1}, a scoate¹ [o carte]^y [din N]^{z1}/ dé-[niche]^{z1}-er¹ [les oeufs]^y* ↔ *a scoate¹ [ouăle]^y [din coteț]^{z1}*
// *faire la levée² [d'une boîte aux lettres]* ↔ *a efectua ridicarea² [corespondenței]*

vyhodit^{1,2} + y + z_1 + [(z_2, z_3)] // y^{z_3} ↔ *jeter¹ [un objet]^y [de N]^{z1} [dans N]^{z3}* // *mettre [un locataire à la porte]^{y2}* ↔ *a arunca¹ [un obiect]^y [din N]^{z1} [în*

$N]^{z3} // a da [un locatar pe uşă afară]^{yz3}$
 vykladat^{1,2} + y + z₁ + [(z₂, z₃)]¹ // y^{z1} ↔ *décharger*¹ [*des marchandises*]^y [*d'un camion*]^{z1} // *décharger*² [*un camion*]^{y/z1} ↔ *a descărca*¹ [*marfa*]^y [*dintr-un camion*]^{z1} // *a descărca*² [*un camion*]^{y/z1}
 vylieť x → (y=x)^{z1} + z₁ + [(z₂, z₃)] ↔ *s'envoler* [*de N*]^{z1} [*pour N*]^{z3} ↔ *a-şi lua zborul* [*din N*]^{z1} [*spre N*]^{z3}
 vyniest' + y + z₁ [(z₂, z₃)] ↔ *porter* [*le malade*]^y [*dehors de N*]^{z1} ↔ *a duce* [*bolnavul*]^y [*afară din N*]^{z1}
 vyskočit¹ + x → (y=x) + z₁ + [(z₂, z₃)] ↔ *x sauter* [*de N*]^{z1} [*dehors*]^{z3} ↔ *x a sări* [*din N*]^{z1} [*afară*]^{z3}
 vystúpit¹ + x → (y=x) + z₁ + [(z₂, z₃)] ↔ *sortir* [*de N*]^{z1} [*pour entrer* [*à travers N*]^{z2} [*dans N*]^{z3} ↔ *a ieşi* [*din N*]^{z1} [*pentru a intra* [*prin N*]^{z2} [*în N*]^{z3}, cf. vystúpit² in 4.5.1.
 vyviest¹ + x₁ → (y=x₂) + z₁ + [(z₂)] + (z₃) ↔ *faire sortir/conduire* [*un passager*]^y [*dehors*]^{z3} ↔ *a duce/a conduce* [*un pasager*]^y [*afară*]^{z3}, cf. 4.5.2.
 vyviest²

4.5. MAV sursovert. - Acestui MAV îi aparţin verbele cu prepoziţia **vy-**, care exprimă orientarea acţiunii de jos în sus: **vytiahnuť**, **vyhodit'**, **vystúpit'**, **vyliezt'** ş.a. În franceză, caracteristica semantică se exprimă prin:

4.5.1. construcţie verbal-nominală sau verbal-adverbială (Vop + N/ Vop+Adv):

nahodit' + y + (z₃) ↔ *jeter* (*légèrement*) [*un ballon*]^y [*en l'air*]^{z3} ↔ *a arunca* (*uşor*) [*o minge*]^y [*în sus*]^{z3}
 vyskočit² + x → (y=x) + (z₁) + (0)^{z2} + [z₃] ↔ [*Le mercure de thermomètre*]^{x → (y=x)} *faire un bond* ↔ [*coloana de mercur a termometrului*]^{x → (y=x)} *a creşte*, cf. vyskočit¹ in 4.4.1. Este vorba de un verb absolut în opoziţie cu sensul relaţional, pe care îl însoţeşte argumentul z₃: *sauter sur un mur* ↔ *a sări peste un zid*
 vystúpit² + x → (y=x)^{z3} + [(z₁, z₂)] + z₃ ↔ *monter sur* [*une montagne*]^{z3}, *faire l'ascension* [*d' une montagne*] ↔ *a urca* [*pe un munte*]^{z3}, cf. vystúpit¹ in 4.4.1.

4.5.2. recţiune factitivă:

vyviest² + x₁ → (y=x₂) + [(z₁) + (z₂)] + z₃ ↔ *faire monter* [*les touristes*]^y [*à un belvédère*]^{z3} ↔ *a duce* [*turistii*]^y [*la o belvedere*]^{z3}, cf. 4.4.1. vyviest¹

4.6. MAV infravert. - Acest MAV redă direcţionarea acţiunii de sus în jos, în slovacă, se exprimă prin verbe ca: **zniesť**, **zletieť**, **zostúpit'**, **zosunúť**. Având în

LINGVISTICĂ

vedere că este vorba, în cea mai mare parte, de evenimente cauzative, vom postula, în structura lor profundă, un argument disociat **y**, conform relației $x_1 + (y = x_2)$. În limba franceză, acest MAV este caracterizat, în cea mai mare măsură, de însuși sensul verbului:

4.6.1. verbe prefixate cu prefixele: r-, a-, dé-, é-: *écrouler, rabattre, décrocher, abaisser, renverser*:

zosunút' sa¹ + $x \rightarrow (y=x) + [z_1, z_2] + z_3$ // zosunút' sa² (o múre): $x \rightarrow (y=x)^{z_1} + (z_2 + z_3)$
 \leftrightarrow se glisser¹ [*de N*]^{z1} + [*par N*]^{z2} + [*à/dans N*]^{z3} // s'écrouler² \leftrightarrow a se strecura¹
[*din N*]^{z1} + [*prin N*]^{z2} + [*la/în N*]^{z3} // a se prăbuși²
stiahnut¹ + $x_1 \rightarrow (y = x_2) + (z_1) + (0)^{z_2} + z_3 \leftrightarrow$ *rabattre* [*sa casquette*]^y [*sur les oreilles*]^{z3}
 \leftrightarrow a-și trage [*casca*]^y [*pe urechi*]^{z3}
zvesit' + $x_1 \rightarrow (y = x_2) + z_1 + (0)^{z_2} + (z_3) \leftrightarrow$ *décrocher* [*un tableau*]^y [*de N*]^{z1} \leftrightarrow a lua
[*un tablou*]^y [*de pe N*]^{z1}
spustit¹ + $x_1 \rightarrow (y = x_2) + [(z_1, z_2)] + z_3$ // spustit² [okno]: $x_1 + (y = x_2) + (z_1) + (z_3) +$
[*z2*] \leftrightarrow *faire descendre*¹ [*un fardeau*]^y [*de N*]^{z1} + [*à travers N*]^{z2} + [*à/dans N*]^{z3}
// *abaisser*² [*une vitre*]^y [*dans le train*]^{z2} \leftrightarrow a coborî¹ [*o greutate*]^y [*din*
N]^{z1} + [*prin N*]^{z2} + [*la/în N*]^{z3} // a demonta² [*fereastră*]^y [*din tren*]^{z2}
zrazit' + $x_1 \rightarrow (y = x_2) + [z_1] + (0)^{z_2} + z_3 \leftrightarrow$ *faire tomber* [*une cruche*]^y + [*de N*]^{z1} + [*à*
N/en bas]^{z3} \leftrightarrow a doborî [*un ulcior*]^y + [*din*]^{z1} + [*în*]^{z3}

4.6.2. construcția Vop + adverbe alebo Vop + N (exprimă sensul, direcția):

zniest' + $x_1 \rightarrow (y=x_2) + [(z_1, z_2)] + z_3 \leftrightarrow$ *descendre* [*un malade*]^y [*de N*]^{z1} [*au*
rez-de-chaussée]^{z3} / *en bas* \leftrightarrow a duce [*un bolnav*]^y [*din N*]^{z1} [*la parter*]^{z3} / *jos*
stiahnut² + $x_1 + (y=x_2) + (0)^{z_2} + [(z_1, z_3)] + z_3 \leftrightarrow$ *tirer* [*le rideau*]^y *vers le bas* \leftrightarrow a
trage [*perdeaua*]^y *în jos*

4.7. MAV supravert. - MAV supravert exprimă orientarea acțiunii spre ceva, respectiv, localizarea acțiunii peste ceva. În slovacă, acesta este caracterizat de prefixul **na-**. Din această grupă fac parte verbele cu sensul lexical "a transpune pe": **nakreslit'**, **nam cvaľovat'**, **napísat'**, **nadpísat'**. Deoarece sensul de "orientare a acțiunii spre ceva" este inclus în sensul lexical al bazei de derivare a verbelor **kreslit'**, **maľovat'**, **písat'**, prefixul **na-** are, în acest caz, doar funcția de perfectivare. În franceză, modalitățile de exprimare a MAV supravert sunt:

a) verbe cu prefixele: **en, é-, super-, em-**,

b) sau construcția Vop + N.

Se deosebește de MAV supervert prin legătura dintre denotații ce corespund

argumentelor **y** și **z**:

- nadpísat' + y^{z3} ↔ écrire [un titre]^y [en tête d'une feuille de papier]^{z3} ↔ a scrie [un titlu]^y [în susul unei pagini]^{z3}
- nadstavít' + y^{z3} ↔ ajouter [un étage]^y à [un bâtiment]^{z3} ↔ a adăuga [un etaj]^y [unei clădiri]^{z3}
- nakladat'¹ + $y + z_3$ // nakladat'/naložit'² + y^{z3} ↔ charger¹ qch^y [sur N]^{z3} // charger² un camion^{y,z3} de marchandises^{wy} ↔ a încărca¹ ceva^y [peste N]^{z3} // a încărca² un camion^{y,z3} cu mărfuri^{wy}; superposer² [les lits]^{y,z3} ↔ a suprapune² [paturile
- nalepit' + $y + z_3$ ↔ coller qch [sur une feuille]^{z3} ↔ a lipi ceva [pe o foaie]^{z3}
- naniest' + $y + z_3$ ↔ appliquer [une crème]^y sur [le visage]^{z3} ↔ a aplica [o cremă]^y pe [față]^{z3}
- napichnúť + $y + z_3$ ↔ embrocher/enferrer [un morceau de viande]^y + 0^{z3} ↔ a străpunge [o bucată de carne]^y + 0^{z3}
- nasunút'/nasúvat' + $y + z_3$ ↔ mettre [une courroie]^y sur [une poulie]^{z3} ↔ a pune [o curea]^y pe [o roată cu scripeți]^{z3}

4.8. MAV supervert. - Acest MAV exprimă orientarea acțiunii peste ceva, localizarea unui lucru peste un altul. Se redă prin prefixul verbal **nad-**. Acest sens se traduce în limba franceză prin verbe cu prefixele **sou-**, **sur-** atunci când este vorba de argumentul implicit **z**:

- nadvihnúť + $y + (0)^{z1,z3} + z_2$ ↔ soulever [un couvercle]^y ↔ a ridica [un capac]^y
- nadhodít' + $y + (0)^{z1,z3} + z_2$ ↔ soulever [un chariot] ↔ a ridica [un car]

În același timp, există și construcții analitice discrete formate din verbe de bază cu sens deplin: **dvíhat'** + $y + [z_1, z_2 + z_3]$ ↔ lever un fardeau]^y sur le toit]^{z3} ↔ a ridica o greutate]^y pe acoperiș]^{z3}

4.9. MAV subvert. - MAV subvert exprimă orientarea acțiunii pe sub ceva. În slovacă, este redat prin verbe cu prefixul **pod-**. În franceză și în română, acest MAV este caracterizat prin: **verb + locuțiune adverbială** sau construcția **Vop + prepN**:

- podhloodat' + y^{z2} ↔ ronger [les racines]^y (par en bas)^{z1} ↔ a roade [rădăcinile] (de jos în sus)^{z2}
- podhloodat' sa + $x(y) + z_2) + z_3$ ↔ x pénétrer sous N^{z3} en rongeant les parois^y par en bas^{z2} ↔ x a pătrunde pe sub N^{z3} rozând peretele^y pe dedesubt^{z2}
- podchytít' + y^{z2} ↔ saisir [un objet]^y par en bas^{z2} ↔ a prinde [un obiect]^y pe dedesubt]^{z2}
- podop-ierat'/-riet'² + $y + (0)^z + w^x$ ↔ contre-butier/étayer [un mur]^y au moyen d'un

LINGVISTICĂ

pilier^w ↔ *a sprijini [un perete] cu ajutorul unui stâlp*^w; *soutenir [une femme prête à évanouir] ↔ a susține [o femeie pe punctul de a leșina]*, cf. *podopriet*¹ 4.1.2.

*vliezt*² + *x* → *(y=x)* + *(0)*^{z1} + *z2* + *z3* ↔ *x* + *se glisser sous [une pierre]*^{z3} ↔ *x* + *a se strecura pe sub [o piatră]*^{z3}, cf. *vliezt*¹ 4.1.2.

4.10. MAV advert. - MAV advert exprimă orientarea acțiunii înspre ceva. În slovacă, acesta este caracterizat de prefixul **pri-**. Limba franceză are urmatoarele mijloace de exprimare a acestui MAV: un verb operațional cu sema apropierii (verbul cu sens deplin fiind cel care conține sema apropierii) sau un verb de bază conținând prefixul *r-*. Limba slovacă acceptă și construcția cu un complement circumstanțial de loc sincretic *y*^{z3} și unul facultativ de loc-instrument [*w*]:

*pristrčit*¹ + *x*₁(*y*=(*x*₂)) + *z*₃ ↔ *pousser [une table]^y vers [la porte]^{z3} / rapprocher [une table]^y de [la fenêtre]^{z3}* ↔ *a împinge [o masă]^y spre [ușă]^{z3} / a apropia [o masă]^y de [fereastră]^{z3}*

*prisúvat*¹ + *x*₁(*y*=(*x*₂)) + *z*₃ ↔ *pousser [une table]^y vers [la porte]^{z3}* ↔ *a împinge [o masă]^y spre [ușă]^{z3}*

*prihrnúť*¹ + *x*₁(*y*=(*x*₂)) + *z*₃ + [(*z*₁, *z*₂)] // *prihrnúť*² + *x* + *y*^{z3} + [*w*^y]: *prihrnúť*¹ *strom [zemouw]^y ramener [la terre]^y [de N]^{z1} [vers un arbre]^{z3}* ↔ *a aduna [pământul]^y [din N]^{z1} [spre un copac]^{z3}*

*priklonit*¹ + *x*₁ → *(y=(x₂))* + *(0)*^{z1, z2} + *z*₃ ↔ *pencher/incliner [une échelle]^y vers/ contre [le mur]^{z3}* ↔ *a apleca/a înclina [o scară]^y spre [zid]^{z3}*

*priniesť*¹ + *y* + [(*z*₁, *z*₂)] + *z*₃ ↔ *x_{hum} rapporter [N_{concr}]^y + [à N]^{z3} [de N]^{z1} [par/en passant par N]^{z2}* ↔ *x_{hum} a aduce [N_{concr}]^y + [la N]^{z3} [din N]^{z1} [prin/trecând prin N]^{z2}*

4.10.1. Variantele MAV advert sunt: a) MAV **advert-cumulativ**, b) MAV **devert-advert** sau **advert-devert**, având în structura sa o descriere perifrastică:

V prfx ↔ **V operativ** + **loc.prep.**^{ADV} + **[compl.]** ↔ **[loc.prep.]**^{ADV} + **[compl.]**:

*doplávat*¹ + *x*_{hum/anim} → *(y=x)* + (*z*₁, *z*₂) + *z*₃ ↔ *atteindre [qch]^{z3} à la nage* ↔ *a ajunge [undeva]^{z3} înot*

*odcválat*¹ + *x*_{hum/anim} → *(y=x)* + [*z*₁, *z*₂] + *z*₃ ↔ *x_{hum/anim} partir au galop de [la ville]^{z1} [dans + N]^{z3}* ↔ *x_{hum/anim} a pleca în galop din [oras]^{z1} [în N]^{z3}*

*odplávat*¹ + *x*(*y=x*)_{hum/(x₁)(y=x₂)concr} + [*z*₁, *z*₂] + *z*₃ ↔ *x_{hum/concr} → (y=x/y) s'écloigner à la nage loin de [la rive]^{z1} [pour + N]^{z3}* ↔ *a se îndepărta înot de [țârm]^{z1} [pentru + N]^{z3}*

*pricválat*¹ + *x*_{hum/anim} → *(y=x)* + [*z*₁, *z*₂] + *z*₃ ↔ *x_{hum/anim} arriver au trot [de N]^{z1} [à N]^{z3}* ↔ *x_{hum/anim} a sosi la trap [din N]^{z1} [la N]^{z3}*

priplávať + x(y=x)_{hum}/(x₁)(y=x₂)_{concr} + [z₁, z₂]⁺ z₃ ↔ x_{hum/concr} arriver/venir à la nage
[de N]^{z₁} [jusqu'a l'île]^{z₂} ↔ x_{hum/concr anim} a ajunge/a veni înot [din N]^{z₁} [până
la insulă]^{z₃}

4.11. MAV versovert. - MAV versovert, caracterizat, în slovacă, de prefixul **do-**, exprimă orientarea acțiunii întru atingerea scopului. Este vorba de modificarea MAV intravert cu sema caracteristică “neatingerea interiorului obiectului”. Din punctul de vedere al tipologiei generale a predicatelor, le considerăm a fi ”activități comportamentale” (predicate ale conduitei în societate cf. Sokolová-Nižníková 1998, p.15-18:

dovážať (tovar do obchodov) + y^{z₃} + pl ↔ fournir des magasins^{yz₃} ↔ a aproviziona magazine^{yz₃}

4.12. MAV postvert. - MAV postvert exprimă orientarea acțiunii după ceva. În slovacă, acesta este caracterizat de prefixul **za-**. În franceză, se exprimă printr-o locuțiune verbală **V + prepN** sau prin **Vop+ prepN + gérondif**:

zabehnúť¹ ↔ x→(y=x) + (0)^{z₁, z₂} + z₃ ↔ x se cacher derrière une maison en courant ↔ x a se ascunde în spatele unei case^{z₃} în fugă, cf. 4.13.

4.13. MAV retrovert. - Acest MAV care exprimă orientarea acțiunii “într-acolo și-napoi” nu este caracteristic pentru limba slovacă. În franceză, aspectul perfectiv al acestui tip verbal are urmatoarele caracteristici: “irepetabilitate” și “rezultat al acțiunii”. Totuși, în unele cazuri, putem găsi urme ale acestui MAV:

skočiť si/zabehnúť¹ [si] (niekam, po niečo) + x + y^{z₃} + (z₁) + (0)^{z₂} ↔ faire un saut [pour aller chercher qch]^{yz₃} ↔ a da o fugă [pentru a căuta ceva]^{yz₃}.

În slovacă, se realizează ca o construcție completivă și un argument complex **y^w**: skočiť si nakúpiť ↔ a da o fugă pentru a cumpăra ceva.

4.14. MAV poliversovert. - MAV poliversovert exprimă orientarea convergentă a acțiunii. În slovacă, îl caracterizează prefixul **s-/z-**. În franceză, se exprimă prin:

4.14.1 verbe prefixate cu prefixele: **re-(ré-, r), a-, en-, em-, entre-** și un complement la plural:

zozbierať + x₁(y=(x₂)) + y^{pl} + (z₃) ↔ ramasser [des cahiers]^y ↔ a aduna [caiete]^y

združiť + x₁(y=(x₂)) + y^{pl} + (z₃) ↔ regrouper des amis]^y autour de lui ↔ a aduna prieteni]^y în jurul său

4.14.2. joncțiunea verbului cu un **adverb de mod**:

LINGVISTICĂ

zošit' + x₁(y=(x₂)) + y^{pl} + (0)^{z3} ↔ *coudre qch ensemble* ↔ *a coase ceva unul de celălalt*

zliat' + x₁(y=(x₂)) + y^{pl} + (0)^{z3} ↔ *verser ensemble [des restes de vin]^y* ↔ *a vărsa la un loc [resturile de vin]^y*

4.15. MAV polidevert. - MAV polidevert exprimă orientarea divergentă a acțiunii. În slovacă, îl caracterizează prefixul **roz-**. În franceză, acest MAV este caracterizat de prefixul **é-**. Argumentul z₃ este implicit: **rozširit'** + x₁(y=(x₂)) + (z₁ + z₃) ↔ *élargir [un trou]^y* ↔ *a lărgi [o gaură]^y*.

4.16. MAV circumvert. - MAV circumvert exprimă orientarea acțiunii în jurul a ceva. În slovacă, îl caracterizează prefixele **o-**, **ob-**. În franceză, se caracterizează, la fel ca în cazul MAV supravert (cf.4.7.), prin prefixul **en-**. Suportul contactului dinamic (okolo = autour de = în jurul) îl constituie morfema lexicală a verbului. Din punct de vedere tipologic, este vorba de un predicator de coincidență a complementelor, de exemplu:

obíst' + x + y^{z2} ↔ *contourner [un obstacle]^{y2}* ↔ *a ocoli [un obstacol]^{y2}*

obstavit' + x + y^{z2} + (w^y) ↔ *entourer [une maison]^y [d'un mur]^{wx}* ↔ *a înconjura [o casă]^y [cu un zid]^{wx}*

obšit' + y^{z2} + (0)^{wx} ↔ *border/ourler [les manches]^{y2}* ↔ *a tivii [mânecele]^{y2}*

obtočit'/omotat' + x + y^{z2} + (0)^{wx} ↔ *enbobiner [un fil d'acier]^y + (z₂)* ↔ *a bobina [un fir de oțel]^y + (z₂)*

4.17. MAV pretevert. - MAV pretevert exprimă orientarea acțiunii în afara a ceva. În slovacă, nu este foarte frecvent și se exprimă prin prefixul **pre-**. În franceză, se caracterizează prin **joncțiunea verbului cu un adverb și un gerunziu**:

prebehnút² + x → (y=x) + y^{z2} + (0)^{z1,z3} ↔ *x + passer [à côté de N]^{y2} en courant*
↔ *x + a trece în fugă [alături de N]*

preletiet³ + x(y=x)_{hum}/(x₁)(y=x₂)_{concr} + z₂ + (0)^{z1,z3} ↔ *x + passer [à côté de N]^{y2} en courant* ↔ *x + a trece [alături de N]^{y2} în fugă*, cf. 4.1.2., 4.3.

4.18. MAV pervert. - MAV pervert exprimă orientarea acțiunii prin ceva. În slovacă, se exprimă cu prefixul **pre-**. În franceză, îl reprezintă: verbe prefixate cu prefixele: **trans-**, **dé-**, **en-**. Se deosebește de MAV transvert prin faptul că argumentul z₂ este irelevant (prin non-pertența argumentului):

prepichnúť + x₁(y=(x₂)) + y + (z₁ + z₃) + [w] ↔ *transpercer [un ballon]^{y+} (z₁ + z₂) + [avec une pique]^w* ↔ *a străpunge [o minge]^{y+} (z₁ + z₂) [cu o sulită]^w*

$$\text{prerazit}' + x_1(y=(x_2)) + y + (z_1 + z_3) + [w] \leftrightarrow \text{défoncer [un mur]}^{y + (z_1 + z_2)} \\ + [0]^w \leftrightarrow a \text{ sparge [un zid]}^{y + (z_1 + z_2)} + [0]^w$$

Concluzii

5. Din punctul de vedere al localizării, în cea mai mare parte, modurile acțiunii verbale sunt exprimate, în limba franceză, prin însuși sensul verbului. Din cele optsprezece MAV, numai MAV retrovert, care este extrem de rar întâlnit, nu se exprimă astfel.

A doua modalitate de exprimare a MAV ca frecvență o reprezintă verbele prefixate. Multe prefixe slovace redau mai multe MAV în același timp, sunt polisemantice, de pildă, prefixul *z-* din verbele **zniest'**, **zletiet'** (MAV infravert) și **zamotat'**, **zviazat'** (MAV poliversovert). O polisemie similară o manifestă prefixul *dé-*: **déterrer**, **dévisser** (MAV extravert); **découper**, **décoller** (MAV devert); **décrocher** (MAV infravert). Purtătorii sensurilor de “localizare” sunt prefixe în echivalentele din franceză și română. Multe verbe prefixate franceze au apărut, ca și în slovacă, prin parasinteză (ex. vezi pag. 12).

Al treilea mod de exprimare a nuanțelor semantice de “localizare” îl reprezintă, în franceză, prepozițiile. Aceasta este o dovadă clară a legăturii strânse dintre prefix și prepoziție. Cum multe prefixe slovace funcționează și ca prepoziții, prepozițiile franceze reprezintă traducerea mot-à-mot a acestor prefixe: **vlepit'** + y + z - **a lipi ceva în altceva**; **nalepit'** + y + z - **a lipi ceva pe altceva**; **podliezt'** + z - **a se târî pe sub ceva**; **zapadnúť** + z - **a coborî în spatele** (muntelui); **dogúľat'** + y + z - **a rostogoli ceva până la altceva**.

La exprimarea unor MAV participă și combinațiile dintre prepoziții: **preskočit'** + z - **a sări din barcă pe mal**.

Alte moduri de exprimare a MAV, aproape la fel de frecvente, sunt construcțiile verbal-nominale și joncțiunea verbului cu gerunziul sau, în română, cu substantivul precedat de prepoziție. Acestea se folosesc mai ales cu verbele de mișcare (**pribehút'** – **a sosi în fugă**; **odcváľat'** – **a pleca în galop**; **pritancovat'** – **a se apropia în pași de dans**) și cu alte verbe de acțiune (**odbrúsit'** + y - **a înlătura** ceva **prin subțiere/cioplire/șlefuire**; **odlomit'** + y - **a înlătura** (un bloc) **prin dărâmare**). Verbul de bază este echivalentul prefixului verbal (**a sosi** (în fugă) = **pri**(behnút'), **a pleca în galop** – **od**(cváľat')), iar gerunziul poartă sensul morfemei lexicale a verbului prefixat. Adesea, unele MAV nu se diferențiază în limba franceză: verbele **pribehnút'** (MAV advert) și **dobehnút'** (MAV versovert) au același echivalent românesc (**a sosi/a veni în fugă**).

În construcțiile verbal-nominale deja este mai greu de stabilit echivalentul

LINGVISTICĂ

francez al prefixului și al bazei lexicale. Rămâne întrebarea dacă, de pildă, în expresia “**a efectua ridicarea corespondenței**” – **vybrat'** + y (3.1.2.), substantivul “**ridicarea**” este echivalentul prefixului **vy-**, iar verbul “**a efectua**” sau întreaga expresie “**a efectua ridicarea**” este echivalentul bazei lexicale **-bra-**. În mod similar, în expresia “**a face turul unei case**”- **obíst'** + y (3.1.15), am putea considera substantivul “**turul**” echivalentul prefixului **o-**, dar, în acest caz, verbul “**a face**” ar fi echivalentul imperfectiv al bazei lexicale **-behn-**.

În cadrul exprimării MAV, o frecvență redusă o au adverbele de loc și de mod și expresiile perifrastice. Adverbele de mod sunt purtătorii sensului prefixului, iar partea lexicală a verbului slovac este substituită de forma verbului de bază (**zlepít'**- **a uni prin lipire** (3.1.13)). De asemenea, adverbele de loc sunt echivalentul lexical al prefixului verbal, iar forma verbului este purtătorul sensului morfemei lexicale a verbului prefixat: **zniest'**- a duce în **jos**, **podt'at'** + y – **a tăia** o creangă **de pe dedesubt**. Uneori, adverbul ajută la exprimarea aspectului verbal: **odbehnút'** + z (MAV devert) – a abandona **momentan** lucrul (aspectul perfectiv), dar **odbiehat'** + z – a abandona **adesea** lucrul (aspect imperfectiv).

În descrierile perifrastice, forma verbului auxiliar este echivalentul semantic al prefixului slovac, iar baza lexicală se exprimă printr-o expresie adverbială (a sosi **la trap** (3.1.8), a traversa un râu **înnot** (3.1.17)).

Descrierea factitivă a apărut doar în cazul a două MAV. Este vorba de verbele tranzitive: **vyviest'**+y+z (3.1.3)- a conduce niște turiști spre o belvedere; **previest'**+y+z (3.1.17)- a trece pe cineva ilegal frontiera. În acest caz, expresia factitivă are mai degrabă sens tranzitiv și perfectiv. Și în acest caz este greu de determinat care element al expresiei franceze este echivalentul prefixului și care –al bazei de derivare.

Pentru exprimarea unor MAV, se folosesc și combinații de diverse mijloace: **prebehnút'** (3.1.16)- a trece pe lângă în fugă. Sensul de “direcționare a acțiunii în afara a ceva” este exprimat de locuțiunea adverbială “**pe lângă**”, iar sensul bazei de derivare a verbului prefixat este inclus în gerunziul “**fugind**”. Verbul **zakláňat'** sa (3.1.11) este redat de joncțiunea expresiei verbal-nominale cu adverbul: **a face extensiuni pe spate**. Expresia verbal-nominală este purtătorul sensului de multiplicitate, iterativitate, nedelimitare a acțiunii, iar adverbul este, din punct de vedere semantic, echivalentul prefixului **za-**.

NOTE

1. Pauliny amintește de opoziția determinare-nondeterminare în legătură cu acțiunea verbală și în gramatica sa din anul 1981.

2. Cu aceste noțiuni se operează și în literatura romanistă de specialitate de proveniență cehă și slovacă, cf. Šabršula (1962, 1986), Ducháček (1976). În lucrările noastre (cf. Taraba, 1998 a, 1998 b), caracterizăm aspectul verbal din perspectiva coordonatei temporale, unde verbul imperfectiv exprimă o acțiune a cărei desfășurare are loc în paralel cu mișcarea timpului real, se realizează de-a lungul coordonatei temporale. Dimpotrivă, verbul perfectiv exprimă o acțiune care intersectează, într-un anumit punct, coordonata temporală. Sau își revendică un segment delimitat pe această coordonată. De aceea, drept caracteristică de bază a MAV considerăm a fi etapizarea acțiunii, în opoziție cu caracterul unitar (perceput global, ca valoare de ansamblu) sau cu limitarea intrinsecă a acțiunii. De aici, rezultă că nu putem numi, în mod arbitrar, o astfel de acțiune unitară, închisă drept acțiune încheiată sau finală, deși unii lingviști francezi vorbesc și în acest caz tot de aspect verbal. De exemplu, IMBS (1960) introduce următoarele opoziții aspectuale de bază: nedesăvârșit/desăvârșit, durativ/momentan, imperfectiv/perfectiv, incoativ/terminal. Această tradiție continuă și în lucrările de mai târziu (cf. Franckel, 1989, Pillard, 1987, pag. 75-107).

3. În această direcție se orientează și autorii lucrării *Limba slovacă contemporană-morfologia* (1984). Aspectul imperfectiv, ca parte gramatizată a MAV (actiones verbi), se consideră a fi membrul nemarcat al opoziției. Unii autori, însă, consideră că este mai potrivit ca MAV să fie numite, mai degrabă, tipuri ale acțiunii verbale, astfel încât această noțiune să se distingă de categoria modului verbal (indicativ, condițional, condițional optativ, etc). Pe de altă parte, autori ca Bondarko (1971) și Sekaninová (1973) susțin că tocmai categoria aspectului verbal formează nucleul mai extinsei categorii a aspectualității, la periferia căreia se află modurile specifice ale acțiunii verbale. Aspectualitatea este, deci, o categorie funcțional-semantică tipică, la fel ca timpul, modul, persoana.

4. În concordanță cu teoria modernă a valenței (cf. Nižníková, Sokolová 1988, pag. 8-47), clasificăm aici: a) modificatorii, care exprimă transformări, etape, situații la limită și b) operatorii. Agens-ul îl notăm întotdeauna cu x, paciens-ul cu y, în ciuda faptului că, în franceză și în română, ar putea fi vorba de un complement direct sau indirect. Pentru adverbe, folosim simbolul z, chiar dacă, adesea, apar mai multe tipuri de adverbe (de loc, mod, timp, măsură, etc) într-o singură expresie.

LINGVISTICĂ

BIBLIOGRAFIE

- ALDEA, M. (2002): La postposition de l'article dans la langue roumaine, in Acta linguistica 4. Banská Bystrica, EF UMB.
- BONDARKO, A.V. (1971): *Grammatečiskaja Kategorija I kontekst*, Leningrad, Nauka.
- BUZÁSSYOVÁ, K. (1969): K triedeniu koreňových morfémm transformačnou metódou, in Jazykovedný časopis 20.
- CHUQUET, H., PAILLARD, M. (1987): *Approche linguistique des problèmes de traduction*. Paris, Ophrys.
- DUBOIS, J. (1994): *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*. Paris, Librairie Larousse.
- DUBOIS, J., LAGANE, R. (1973): *La nouvelle grammaire du français*. Paris, Larousse.
- DUCHAČEK, O., BARTOŠ, J. (1976): *Grammaire du français contemporain*. Bratislava, SPN.
- DVONČ, J. et al. (1966): *Morfológia slovenského jazyka*. Bratislava, SAV.
- FRANCKEL, J.-J. (1989): *Etude de quelques marqueurs aspectuels du français*. Genève-Paris, Librairie Droz.
- GREVISSE, M., GOOSSE, A. (1977): *Nouvelle grammaire française*. Paris, Duculot.
- HORECKÝ, J. (1957): "O tvorení slovies predponami", in Slovenská reč 22.
- HORECKÝ, J. (1971): *Slovenská lexikológia I*. Bratislava, SPN.
- IMBS, P. (1960): *L'emploi des temps verbaux en français moderne*. Paris: Klincksieck.
- JAKOBSON, R. (1936): "Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre", in Travaux du Cercle linguistique de Prague 6, pag. 240-288.
- KADRABOVÁ, K. (1984): *K niektorým problémom prefixácie vo francúzštine* (diplomová práca). Bratislava, FFUK.
- NIŽNIKOVÁ, J., SOKOLOVÁ, M. (1988): *Valenčný slovník slovenských slovies*. Prešov: Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Presoviensis.
- ORAVEC, J., BAJZÍKOVÁ, E., FURDÍK, J. (1988): *Súčasný spisovný jazyk*, Morfológia. Bratislava, SPN.
- PAULINY, E. (1981): *Slovenská gramatika*, Bratislava: SPN.
- PAULINA, E., RUŽIČKA, J., ŠTOLC, J. (1968): *Slovenská gramatika*, Bratislava: SPN.
- PECIAR, Š. (1968): "K problému čisto vidových predpôn", in Jazykovedný časopis 19.
- POTTIER, B. (1962): *Systématique des éléments de relation*. Paris, Klincksieck.
- SEKANINOVÁ, E. (1970): "Miesto prefixácie vo vidovom systéme slovenského slovesa", in Slavica slovaca 5.
- SEKANINOVÁ, E. (1973): "Obsah aspektuálnosti ako funkčno-sémantickej kategórie", in

- Jazykovedný časopis 24.
- SEKANINOVÁ, E. (1980): *Sémantická analýza predponového slovesa v slovenčine a ruštine*. Bratislava, SAV.
- ŠABRŠULA, J. (1962): *Nominálně verbální konstrukce děje vo francouzštině*. Praha, Univerzita Karlova.
- TARABA, J. (1998a): "Quelques principes pour l'étude contrastive de l'aspectualité en slovaque et en français", in: Acta linguistica 2 „ Oekonomie und Fremdsprachen“, EF UMB Banská Bystrica-Graz, pag. 305-309.
- TARABA, J. (1998b): "A propos de la conception guillaumienne du temps et de l'aspect", in Zborník FFUK Philologica č. 50, Bratislava 1998, pag. 123-131.
- VLASÁK, V., LYER S.: *Česko-francouzsky slovník*. Praha, SPN 1987.

Prescurtări și simboluri

LOC, MOD, TIMP – semnele localizării, modalității și temporalității

MAV modul acțiunii verbale (caracterul acțiunii verbale)

x, y, z elementele de bază ale structurii argumentative: x - agens, procesor, y - paciens, obiect, z – adverbe de loc: z_1 - poziția *odkial'* (de unde), z_2 - poziția dinamică *kadial'* (de unde), z_3 - poziția *kam* (încotro); x + y + z – structură argumentativă lineară discretă; [x + y + z], [z_1, z_2, z_3] secvență discretă a argumentelor facultative și combinatorii libere; (z_1) - argument implicit sau facultativ care distinge, în spectrul logic, verbele polisemne absolute de cele relaționale; (z_1, z_2) – implicația selectivă al argumentelor; ($z_1 + z_2$) – implicația obligatorie a argumentelor; y^{z_1} – argument amalgamat continuu care exprimă sensul de elevare a argumentului de valență dreapta: prin transformarea lui z_1 în y apare așa-zisul complement circumstanțial loc (obiect atins în totalitatea sa de substanța semantică a verbului); $x \rightarrow (y=x)$ – argumentul complex de valență stânga cu sensul de agens-paciens (semicauzator); $x \rightarrow (y=x)^{z_1} + [z_1, z_2, z_3]$ argument amalgamat sincretic, unde sensul «localizare» se poate combina cu diferite variante ale argumentului z; $x_1 \rightarrow (y=x_2)$ – argument de valență stânga (cauzator), folosit cu verbe al căror sens este acela de (eveniment cauzativ), în structura actantului este reprezentat de agens; (x_1)($y=(x_2)$)_{concr} - argument complex de valență stânga, în structura actantului este reprezentat de participantul de agent sau de complementul circumstanțial de instrument sincretic (x_1 și x_2 reprezintă un "agens disociat", adică un agent disociat, o scindare actanțială, $y=(x_2)$ este argumentul sincretic care nu poate funcționa, în structura de suprafață, ca subiect al construcției infinitivale; (x_1) – argument implicit prezent în semantogeneza predicatorului; (0) ^{z_1} – irelevanța (non-pertența) argumentului din punctul de vedere al semantogenezei predicatorului;

LINGVISTICĂ

- w un circumstanțial de loc liber ce se află în afara spectrului argumentativ primar (este exterior nucleului argumentativ al verbului în discuție); w^x – circumstanțial sincretic, capabil să funcționeze, în cazul verbelor polisemne, cu subiectul caracterizat de semnele *hum* și *concr* ca un complement circumstanțial de instrument, de agent (de exemplu: *priplávat*).
- direcția în care are loc transformarea
- / distinge variantele structurii (are sensul de "sau")
- // distinge diferitele accepții sau formule frastice ale verbului polisemic
- verb¹ marchează verbul prefixat ca membru al perechii omonimice (apartenența la două MAV)
- verb^{1,2} marchează un verb polisemic din cadrul aceluiași MAV